

Identifying the Network of Subjects Related to Women's Employment in Rural Handicraft Industries

Neda Zarandian ¹

1. (Corresponding Author) Department of Human Geography and Planning, Faculty of Geography, University of Tehran, Tehran, Iran
Email: n.zarandian@ut.ac.ir

ARTICLE INFO

Article type:
Research Paper

Article History:

Received:
27 July 2024
Received in revised form:
5 November 2024
Accepted:
29 November 2024
Available online:
7 December 2024

Keywords:

Handicrafts,
Employment,
Women,
Village.

ABSTRACT

Various handicraft capacities in different villages in the country have provided a basis for easier and more accessible employment for women. Therefore, the current research aimed to identify the barriers and capacities of this field from the perspective of women active in rural handicrafts in the country. The current research is qualitative. Sampling (16 people) among the target population of female entrepreneurs and workers in the field of handicrafts in the country was started in a purposeful-available manner, and the snowball method was continued until theoretical saturation was reached. Semi-structured interviews were used to collect the data. The text of the interviews was coded using the thematic analysis method and MAXQDA 2020. A total of 71 codes, 31 basic themes, 12 organizing themes, and three overarching themes were identified. Three overarching themes have been identified, including the capacity of employment in handicrafts for women (including the organizing themes of the specific capacities of handicrafts, the effects of employment in handicrafts, and the support of others for women's employment), obstacles to women's employment in handicrafts (including the organizing themes of obstacles social, family, government, product and tourism market, financial, and skill barriers), and proposals for women's employment in handicrafts (including organizing themes of macro-level, business-level, and individual-level proposals). The findings can be used for better policy-making in line with women's employment in rural handicrafts and to improve women's performance in this field.

Citation: Zarandian, N. (2024). Identifying the Network of Subjects Related to Women's Employment in Rural Handicraft Industries. *Journal of Rural Research*, 15 (4), 139-153.
<http://doi.org/10.22059/jrur.2025.378363.1959>

© The Author (s)

This is an open access article under the CC BY-NC 4.0 license (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>).

Publisher: University of Tehran Press

Extended Abstract

Introduction

Women's empowerment in rural handicrafts is a pivotal force in fostering economic growth and sustainable development, yet it remains an underexplored territory in research. This study endeavors to bridge this critical gap by delving deeply into the challenges and opportunities women actively engaged in rural handicraft enterprises face, shedding light on their experiences, barriers, and aspirations.

Methodology

Embarking on a meticulous methodological journey, this study adopted a purposive sampling approach, zeroing in on 16 female entrepreneurs who play pivotal roles in the rural handicraft sector. Through in-depth interviews and rigorous data analysis facilitated by the MAXQDA 2020 software, a rich tapestry of insights and narratives emerged, culminating in the extraction of 71 distinct codes that encapsulated the essence of women's experiences in this domain.

Results and discussion

The results of the study indicate that women in rural handicrafts face a number of challenges, including a lack of social, family, government, product and marketing, financial, and skill barriers. However, women in this sector also possess several strengths, including capacities related to handicrafts, supporting others, and employment effects. Based on the findings, the study identifies several recommendations for empowering women in this sector, including suggestions at different macro, business, and individual levels. Specifically, the findings reveal that women in rural handicrafts often face significant barriers to entering and succeeding in the industry. These barriers include:

- **Social barriers:** These include barriers related to village culture and gender. Slandering rural people is caused by the closed environment of the village, and things like not taking women seriously, inappropriate treatment of colleagues, looking down on men, and gender discrimination are among the things related to this category.

- **Family barriers:** These include men's opposition to women's employment, lack of family support, and household responsibilities.

- **Government barriers:** Inefficiency of the loan process is a government obstacle.

- **Product and marketing barriers:** These include the non-use of handicrafts, the abuse of dealers, and the lack of buyers for handicrafts.

- **Financial barriers:** Financial obstacles for handicraft artists include the cost of attending exhibitions, difficulties obtaining raw materials, the long duration of the cold return period, and the high cost of handicrafts.

- **Skill barriers:** Skill barriers for women active in rural handicrafts include the lack of up-to-date handicraft training.

Despite these challenges, women in rural handicrafts also possess several strengths that can be leveraged to support their success. These strengths include the following.

- **pppiiii is related to handicrafts:** Key concepts related to handicraft capacities, such as access to raw materials, the variety of handicrafts in different provinces, the possibility of creating practical products with handicraft skills, familiarity with handicrafts from childhood, and providing training in handicrafts, were identified.

- **Supporting others:** Supporting others includes supporting the family and respecting women.

- **Employment effects:** According to interviewees, the effects of employment in handicrafts include generating income for women and increasing their social participation.

Based on these findings, this study recommends several steps that can be taken to empower women in rural handicrafts at different levels:

- **Macro level:** This is related to the kind of support that government organizations and institutions can provide to encourage the employment of women in the field of handicrafts. These proposals can be categorized into three areas: marketing and sales, advisory, and media.

- **Business level:** At the business level, two categories of cooperation can be proposed as paying attention to the market and the

customer and starting a family business. The cooperation category refers to paying attention to cooperation and empathy with other activists. Paying attention to the market and customers in the form of topics such as paying attention to local capacities and providing functional products, providing new, creative works that are in line with customer needs, recognizing the needs and tastes of the market, branding handicrafts, and making handicrafts practical should be included in the employment of women in the field. Therefore, handicrafts should also be considered.

• **Individual level:** At the individual level, increasing self-confidence is key.

By adopting these steps, we can create a more equitable and supportive environment for women in rural handicrafts. This will help ensure that women can participate in the industry on an equal footing with men and contribute to the economic development of their communities.

Transitioning into the discussion phase, this study amplifies the implications of the findings, unraveling the policy implications and support mechanisms necessary for creating an enabling environment for women in rural handicraft employment. By advocating for gender-responsive policies and targeted interventions, this study seeks to pave the way for a more inclusive, equitable, and empowering landscape for women artisans and entrepreneurs.

Conclusion

In summary, this study serves as a beacon of hope and progress, illuminating the way forward for women's economic empowerment through rural handicrafts. By unpacking the nuances of women's experiences, challenges, and opportunities in this sector, this study lays the groundwork for transformative change, forging a path toward a more vibrant, inclusive, and resilient future for women artisans in rural communities.

nnngggg

eeee ee ee ecsssss s sss ttt .

uu sssss s iiiiiiiiii ii

sssssss oorrruuuddd ellll l oo eee
tttttt tt iiziii nn nnd tttt ggg ff eee
lllll ll ll ff eee rrrrr r ddddddd
cccttt ttt of eee mssss iii pt ddd ggddd
nn ll pppssss ss eee rrr k nnnnnnnnnnn
mmmmii ttt ttt se eeeee

iiiiii ii of rrrrrrrr

sssssss sss rrrroo oo oottttt ttt ttt .

wwwwwwwee sss

ee eee aaalllll ll ll eee iii fffff ff
lllll ll ll ll ll ll ll .

شناسایی شبکه مضامین اشتغال زنان در صنایع دستی روستایی

ندا زرنیدیان^۱

۱- نویسنده مسئول، گروه جغرافیای انسانی و برنامه‌ریزی، دانشکده جغرافیا، دانشگاه تهران، تهران، ایران. رایانامه: N.zarandian@ut.ac.ir

چکیده

اطلاعات مقاله

نوع مقاله:

مقاله پژوهشی

تاریخ دریافت:

۱۴۰۳/۰۵/۰۶

تاریخ بازنگری:

۱۴۰۳/۰۸/۱۵

تاریخ پذیرش:

۱۴۰۳/۰۹/۰۹

تاریخ چاپ:

۱۴۰۳/۱۰/۰۷

واژگان کلیدی:

صنایع دستی،

اشتغال، زنان،

روستا.

ظرفیت‌های متنوع صنایع دستی در روستاهای مختلف کشور زمینه‌ای را برای اشتغال آسان‌تر و در دسترس‌تر زنان فراهم آورده است. از این رو، هدف از پژوهش حاضر شناسایی موانع و ظرفیت‌های این حوزه از نگاه زنان فعال در صنایع دستی روستایی کشور بود. پژوهش حاضر از منظر هدف کاربردی و از نظر گردآوری داده‌ها از نوع کیفی است. نمونه‌گیری (۱۶ نفر) از میان جامعه هدف زنان کارآفرین شاغل در زمینه صنایع دستی کشور به صورت هدفمند- در دسترس شروع و با استفاده از روش گلوله برفی تا رسیدن به اشباع نظری ادامه یافت. گردآوری داده‌ها با مصاحبه نیمه ساختاریافته انجام شد. متن مصاحبه با روش تحلیل مضمون به سبک آتراید و استرلینگ و توسط نرم‌افزار Maxqda2020 کدگذاری گردید. در مجموع ۷۱ کد، ۳۱ مضمون پایه، ۱۲ مضمون سازمان دهنده و سه مضمون فراگیر شناسایی شدند. مضامین فراگیر شناسایی شده شامل ظرفیت‌های اشتغال در صنایع دستی برای زنان (شامل مضامین سازمان دهنده ظرفیت‌های خاص صنایع دستی، آثار اشتغال در صنایع دستی و حمایت دیگران از اشتغال زنان)، موانع اشتغال زنان در صنایع دستی (شامل مضامین سازمان دهنده موانع اجتماعی، موانع خانوادگی، موانع دولتی، موانع محصول و بازار گردشگری، موانع مالی و موانع مهارتی) و پیشنهادهای برای اشتغال زنان در صنایع دستی (شامل مضامین سازمان دهنده پیشنهادهای سطح کلان، پیشنهادهای سطح کسب و کار و پیشنهادهای سطح فردی) هستند. یافته‌ها می‌تواند برای سیاست‌گذاری بهتر اشتغال زنان در زمینه صنایع دستی روستایی و همچنین بهبود عملکرد زنان به کار گرفته شود.

استناد: زرنیدیان، ندا. (۱۴۰۳). شناسایی شبکه مضامین اشتغال زنان در صنایع دستی روستایی. *مجله پژوهش‌های روستایی*، ۱۵ (۴)، ۱۳۹-۱۵۳.
<http://doi.org/10.22059/jrur.2025.378363.1959>

مقدمه

در سال ۲۰۲۲، جمعیت جهان برابر با ۷,۹۵ میلیارد نفر بوده است که از این میان، ۳,۹۵ میلیارد نفر را زنان تشکیل می‌دهند (Statista, 2023). با این وجود، بنا بر گزارش سازمان جهانی کار، نرخ مشارکت جهانی نیروی کار برای زنان حدود ۴۷ درصد است که به طور قابل توجهی کمتر از نرخ مشارکت مردان (حدود ۷۲ درصد) می‌باشد. این شکاف به ویژه در برخی مناطق مانند شمال آفریقا و کشورهای عربی، که نرخ بیکاری برای زنان بیش از ۲۰ درصد می‌باشد، مشهود است. این در حالی است که موضوع اشتغال زنان به عنوان یکی از مسائل حائز اهمیت در دنیای کنونی شناخته می‌شود و نقشی اساسی در تضمین رشد و توسعه اقتصادی پایدار ایفا می‌کند (Aytekin, 2019؛ جلیلیان و همکاران، ۱۴۰۲). سرمایه گذاری در اشتغال زنان نه تنها عملکرد و بهره‌وری کسب‌وکار را افزایش می‌دهد، بلکه به درآمد بهتر خانواده برای تغذیه، سلامت و آموزش کودکان کمک می‌کند؛ مسئله‌ای که در نهایت به نفع کل جامعه است (yy ii n et al, 2023).

اهمیت موضوع اشتغال زنان و تبعات مثبت آن موجب شده تا در سال‌های اخیر پژوهشگران متعددی به دنبال بررسی ابعاد این پدیده باشند. برخی از این مطالعات به نقش‌آفرینی زنان در توسعه صنایع دستی در سطح کلان پرداخته‌اند. چنانچه فلاح تبار (۱۳۹۷) در مطالعه خود با قیاس زنان شاغل و غیر شاغل در زمینه صنایع دستی روستایی در دهستان جوادآباد ورامین، نقش زنان در توسعه پایدار روستایی را تأیید می‌کند. دی هامیجا^۱ (۱۹۷۵) نیز تأکید دارد که اشتغال زنان در زمینه صنایع دستی در تناسب با خانه‌دار بودن زنان روستایی می‌باشد. در مطالعه‌ای دیگر اکبرقلی و الیاسی مقدم (۱۳۹۳) با بررسی روستاهای بخش زبرخان شهرستان نیشابور دریافتند که صنایع دستی موجب تنوع بخشی و توسعه فعالیت‌های اقتصادی-تولید، مشارکت زنان و به تبع آن افزایش درآمدهای خانوارهای روستایی می‌شود. در این میان، شیوه‌های نوین تولید، کاربردی کردن دانش زنان و بیمه صنعتگران زن می‌تواند به این جریان کمک کند. به عبارتی، صنایع دستی می‌تواند در توانمندسازی زنان نقش به سزایی داشته باشد. همان‌گونه که عربخانی، سیدمیرزایی و کلدی (۱۳۹۸) در پژوهش خود به این موضوع تأکید داشته‌اند. این محققان با استفاده از روش گراند به تحلیل توانمندسازی زنان در تولید مصنوعات گردشگری پرداختند. این مطالعه که در پنج روستای اردمه، محمودآباد، پیرگز، کوشک و حصارنو انجام شد نشان داد که توانمندسازی زنان روستای در صنایع دستی به مثابه عاملی برای توسعه محلی می‌باشد. رحمان^۲ (۲۰۲۱) به بررسی عوامل توانمندسازی زنان در صنایع دستی در رانگپور بنگلادش پرداخت. طبق یافته‌های این پژوهش، ساعت‌های کاری، درآمد ماهانه و اشتغال در صنایع دستی بر توانمندسازی ایشان مؤثر است. علی بیگی و تقی بیگی (۱۴۰۲) نیز به حمایت از برند صنایع دستی زنان روستایی به عنوان یکی از اقدامات در راستای توانمندسازی زنان روستایی در استان کرمانشاه تأکید داشته‌اند.

در برخی از مطالعات به صورت خاص به بررسی نگرش زنان به اشتغال در صنایع دستی پرداخته شده است. بر اساس پژوهش حسینی نیا و ملک محمدی (۱۳۷۸) زنان نگرش مثبتی به اشتغال در زمینه گردشگری دارند و این امر موجب می‌گردد تا انگیزه بیشتری برای مشارکت ایشان در این نوع از اشتغال وجود داشته باشد. اما سواری و همکاران (۱۳۹۲) به نتیجه‌ای معکوس در مطالعه خود در خصوص زنان روستایی شهرستان دیواندره دست یافتند. یافته‌ها نشان داد که زنان نگرش مثبتی به اشتغال در زمینه صنایع دستی ندارند. در این میان، راهکارهای حمایت، آموزشی و تشویقی می‌تواند این نگرش را به صورت مثبت تحت تأثیر قرار دهد.

1. mmmmm

2. nnnnnn

بررسی ارتباط میان تحصیل و آموزش در صنايع دستي و اشتغال در این زمینه، از دیگر موضوعاتی می‌باشد که موردتوجه قرار گرفته است. بر اساس مطالعه سلیمانی، خالدی و پاپ زن (۱۳۹۰) آموزش‌های فنی حرفه‌ای زنان روستایی شهرستان سنج در افزایش دانش ایشان نقش به سزایی داشته است اما اشتغال و به‌کارگیری ایشان با موانع اقتصادی همراه بوده. تشکیل تعاونی‌های زنان روستایی در این خصوص می‌تواند راهگشا باشد. در مطالعه خاتون پيله فروش و کیانی سلمی (۱۳۹۵) ارتباط بین تحصیلات و اشتغال زنان در صنايع دستي پررنگ شده است. در این پژوهش که در کاشان صورت گرفته است، محققان دریافتند که درآمد فارغ‌التحصیلان زن رشته صنايع دستي از میانگین درآمد جامعه بالاتر اما تجربه کاری آن‌ها محدودتر است.

تدقیق در خصوص عوامل مؤثر و همچنین شناسایی موانع اشتغال زنان در زمینه صنايع دستي روستایی از دیگر موضوعات موردتوجه در مطالعات گذشته بوده است. عبدی، سیدمیرزایی و سوادیان (۱۴۰۲) به شناسایی عوامل مؤثر بر اشتغال زنان در صنايع دستي روستایی در استان آذربایجان غربی پرداخته‌اند. بر این اساس، عوامل فردی، فرهنگی و سازمانی در اشتغال زنان مؤثر هستند. یاداو و همکاران^۱ (۲۰۲۳) در مطالعه خود که در خصوص کارآفرینی دانشجویان دختر در هندوستان در زمینه صنايع دستي می‌باشد بر جایگاه تصورات و برداشت‌ها بر کارآفرینی زنان تأکید دارد. واحدی، ناصری و مرادنژادی (۱۳۹۵) به شناسایی مشکلات زنان روستایی در توسعه صنايع دستي در شهرستان ایلام پرداختند. بر این اساس، مشکلات زنان روستایی در چهار گروه مشکلات بازاریابی، مشکلات اجتماعی- فرهنگی، مشکلات اقتصادی و مشکلات صادرات و واردات قابل دسته‌بندی است. در مطالعه‌ای دیگر، اصغری لقمجانی، معصومی و نوروزی (۱۳۹۹) به بررسی محدودیت‌های زنان روستایی شهرستان ایرانشهر در تولید صنايع دستي پرداخته‌اند. محدودیت‌های اقتصادی، اجتماعی و نهادی مهم‌ترین محدودیت‌های زنان در حوزه صنايع دستي بوده است. سواری، شعبانی فمی و شریف‌زاده (۱۳۹۶) به شناسایی موانع توسعه صنايع دستي در شهرستان دیواندره پرداختند. خروجی این پژوهش نشان داد که مهم‌ترین عامل عدم توجه و حمایت دولت می‌باشد. علاوه بر این، موانع در پنج مقوله موانع اقتصادی، زیرساختی، اجتماعی- فرهنگی، آموزشی و روان‌شناختی دسته‌بندی شدند. راهکارهایی همچون، ارائه آموزش‌های کاربردی یا ایجاد تشکلهای صنايع دستي توسط این پژوهش پیشنهاد شده است. ووت، چان و لی^۲ (۲۰۲۱) با بررسی زنان کارآفرین دریافت که مواردی همچون فرآیندهای طولانی توسعه محصول، اندازه کوچک بازار و دانش ناکافی در بازاریابی دیجیتال از جمله موانع کارآفرینی در زمینه صنايع دستي برای زنان به شمار می‌رود. اوریدی^۳ و همکاران (۲۰۲۲) در مطالعه خود در کشور بنگلادش به موارد دیگری همچون امکانات ناکافی و برنامه‌های سازمان‌یافته مؤسسات حمایتی، پیچیدگی‌های مالی، فنی و تبلیغاتی به‌عنوان موانع کارآفرینی زنان در صنايع دستي اشاره می‌کند. میشر^۴ (۲۰۲۰) نیز با بررسی موانع اشتغال زنان در صنايع دستي به این موضوع دست می‌یابد که حمایت‌های دولتی و غیردولتی می‌تواند سهم به سزایی در رفع موانع و کارآفرینی موفق زنان در زمینه صنايع دستي گردد.

آنچه که پیدا است اگرچه مطالعات متعددی در زمینه اشتغال زنان در صنايع دستي انجام شده است اما به نظر می‌رسد هیچ‌یک از آن‌ها سعی نداشته‌اند تا با در نظرگیری هم‌زمان فرصت‌ها، چالش‌ها و راهکارها تصویری جامع در این زمینه را فراهم آورند. از این‌رو، وجه تمایز این پژوهش ترسیم شبکه مضامين جامع از اشتغال زنان در صنايع دستي است. اهمیت این موضوع در تصویرسازی همه‌جانبه‌ای است که می‌تواند برنامه ریزان، سیاست‌گذاران، سازمان‌های مردم‌نهاد و حتی فعالان

1. Yaaav

2. W_{ss}, nnnn ddd ee e

3. iiiii

4. aaaaaa

زن صنایع‌دستی روستایی را به سمت اتخاذ تصمیمات و اعمال اقدامات مناسب‌تر رهنمون سازد. در این راستا، سه سؤال کلیدی مطرح می‌باشد: ظرفیت‌های اشتغال زنان روستایی در زمینه صنایع‌دستی چیست؟ موانع اشتغال زنان روستایی در زمینه صنایع‌دستی چیست؟ چه راهکارهایی برای بهبود اشتغال زنان روستایی در زمینه صنایع‌دستی وجود دارد؟. در پاسخ به این سؤالات سعی شد تا برخلاف مطالعات پیشین که تنها بر روستایی خاص متمرکز بوده‌اند، جامعه آماری را به تمام زنان کارآفرین شاغل در زمینه صنایع‌دستی روستایی تسری داد. این امر با سازوکار یک نمونه‌گیری هدفمند و در دسترس می‌تواند ما را در شناخت جامع‌تری از وضعیت موجود اشتغال زنان روستایی در زمینه صنایع‌دستی در کل کشور کمک نماید.

مبانی نظری

زنان کارآفرین روستایی و صنایع‌دستی

کارآفرینی زنان، به‌عنوان یک نیروی محرک در اقتصاد جهانی، به‌سرعت در حال گسترش است. زنان کارآفرین، با ایجاد کسب‌وکارهای نوآورانه و پذیرش مسئولیت‌های مدیریتی، نقش مهمی در توسعه اقتصادی ایفا می‌کنند. این زنان با سازمان‌دهی منابع و مدیریت ریسک‌ها، موفق به ایجاد کسب‌وکارهای پایدار می‌شوند (Coughlin et al, 2002). در این میان، زنان کارآفرین روستایی، با ایجاد فرصت‌های شغلی و توسعه اقتصادی، نقش مهمی در بهبود وضعیت زندگی زنان روستایی ایفا می‌کنند. زنان کارآفرین روستایی با معرفی محصولات و خدمات جدید، ایجاد بازارهای محلی و استفاده از فناوری‌های نوین، به رشد اقتصادی مناطق روستایی کمک می‌کنند. این زنان با توجه به شناخت عمیق از جامعه محلی و نیازهای آن، قادر به ایجاد کسب‌وکارهای پایدار هستند (Pato & Teixeira, 2016).

اگرچه توسعه کارآفرینی زنان روستایی برای بهبود وضعیت مناطق محروم بسیار حیاتی است، اما به نظر هنوز موانع زیادی برای تحقق این مهم وجود دارد (Gautam & Mishra, 2016; Hechavarría et al., 2019). زنان همچنان در نیروی کار نسبت به مردان کمتر حضور دارند و از فرصت‌های کمتری برخوردارند (Haque & Itohara, 2009; Strawser et al., 2021). این در حالی است که عوامل روان‌شناختی مانند سخت‌کوشی، پشتکار، جویندگی جایگاه و شناخت، استقلال، و تجربه کاری (Das, 2000) و همچنین انگیزه‌های درونی، تحصیلات، مهارت‌ها، ایده‌های نوآورانه، توانایی تصمیم‌گیری، خلاقیت و ریسک‌پذیری (Hossaini et al., 2009; Mozumdar, 2020; Akhtae & Cheng, 2020) از جمله عواملی هستند که زنان کارآفرین را به‌پیش می‌رانند.

زنان کارآفرین، چه در روستا و چه در شهر، با موانعی مشترک مانند سیاست‌های دولتی نامناسب، مشکلات نهادی و مالی، کمبود نقدینگی، مشکلات بازاریابی و تبعیض در سازمان‌های حمایتی روبرو هستند (Saleh, 1995; Doran et al., 2018). علاوه بر این، توسعه کارآفرینی در مناطق شهری و روستایی دارای تفاوت‌هایی نیز می‌باشد (Nawaz, 2009). زنان کارآفرین روستایی علاوه بر این چالش‌ها، با موانع دیگری مانند بی‌سوادی، آگاهی کم، محرومیت، محدودیت‌های اجتماعی و بی‌عدالتی، دست‌وپنجه نرم می‌کنند (Ferdousi & Mahmud, 2019). آن‌ها به دلیل کمبود امکانات، امکان تولید محصولات نوآورانه را نداشته و در بازار رقابتی جایگاه ضعیفی را دارا می‌باشند (Ahammad & Moudud-Ul-Huq, 2013).

با تمام این اوصاف، یکی از حوزه‌های قابل‌تأمل در روستاها که می‌تواند به اشتغال درون‌زای زنان روستایی بیانجامد موضوع صنایع‌دستی است. در تعریف صنایع‌دستی آمده است که صنایع‌دستی اقلامی است که به‌طور دستی یا با ابزارهای ساده ساخته‌شده، دارای جنبه‌های هنری یا سنتی می‌باشد؛ این اقلام می‌توانند کاربردی یا تزئینی به شمار روند (Din, 2013).

(2014). از اين منظر طيف صنايع دستي و اشتغال مترتب بر آن بسيار وسيع خواهد بود. علاوه بر اينکه، در کشور ما هر یک از مناطق داراي صنايع دستي مختص به خود مي باشند تا جايي که بر اساس آخرين سالنامه آماري منتشر شده توسط وزارت ميراث فرهنگي، گردشگري و صنايع دستي در سال ۱۴۰۱ در کشور در حدود ۲۹۵ رشته و زيررشته وجود دارد (وزارت ميراث فرهنگي، گردشگري و صنايع دستي، ۱۴۰۱). از اين رو، پرداختن به کارآفريني و اشتغال زنان روستايي در صنايع دستي موضوع حائز اهميت است.

روش پژوهش

مطالعه حاضر با رویکرد کيفي انجام شده و از نوع توصيفي - کاربردي مي باشد. به منظور گردآوری داده ها از مصاحبه نيمه ساختاريافته عميق استفاده شد. اين مصاحبه ها حول سه سؤال کليدي چالش هاي کارآفريني زنان در صنايع دستي چيست؟ فرصت هاي زنان در صنايع دستي چيست؟ و راهکارهاي بهبود وضعيت اشتغال زنان در صنايع دستي روستايي چيست؟، شکل گرفت. جامعه آماري اين پژوهش شامل زنان شاغل و کارآفرين در زمينه صنايع دستي در کشور بود. نمونه گيري به صورت هدفمند و در دسترس تا رسيدن به حد اشباع نظري آغاز و تا رسيدن به اشباع نظري با استفاده از روش گلوله برفي ادامه يافت. تعداد مصاحبه شوندگان به ۱۶ نفر رسيد. هر مصاحبه در حدود ۲۰ تا ۵۰ دقيقه به طول انجاميد. متن مصاحبه ها در حين مصاحبه پياده سازي شد. به منظور تحليل و تحليل داده هاي به دست آمده از مصاحبه ها از روش تحليل مضمون استفاده شد. منظور از مضمون الگويي است که در داده ها يافته شده و مشاهدات را توصيف و طبقه بندي و پديده را تفسير مي نمايد (Yoo, 2000). در اين ميان، محققان مختلفی سعی داشته اند تا فرآيند انجام تحليل مضمون را تبیین نمایند. در اين پژوهش از گام هاي اتراید - استرلينگ^۱ (۲۰۰۱) به منظور تحليل شبکه مضموني استفاده شد. اين گام ها شامل شش مرحله به شرح ذيل مي باشد:

شکل ۱. گام هاي تحليل شبکه مضمون - برگرفته از اتراید - استرلينگ (۲۰۰۱)

اترايد - استرلينگ (۲۰۰۱) سه گام اول (کدگذاری داده ها، شناسايي مضمون ها و پراساخت هاي شبکه هاي مضموني) را «تقليل يا تجزيه متن»، نام گذاری کرده اند. بدین منظور، در پژوهش حاضر، متن هاي به دست آمده از ۱۶ مصاحبه در ابتدا مورد کدگذاری اوليه قرار گرفت و از آن ۷۱ کد استخراج گرديد. کدهاي استخراج شده در قالب ۳۱ مضمون پايه و پس از آن،

مضامین پایه شناسایی شده در قالب ۱۲ مضمون سازمان دهنده اصلی و ۳ مضمون فراگیر طبقه‌بندی شدند. در ادامه هر یک از این مضامین تبیین خواهند شد.

گام‌های چهارم (توصیف و اکتشاف شبکه‌های مضمونی) و پنجم (خلاصه‌های شبکه مضمونی) به‌عنوان «اکتشاف متن» نام‌گذاری شده‌اند. این مرحله که به توصیف و تبیین شبکه مضامین شناسایی شده در مراحل قبلی می‌پردازد در این پژوهش در ادامه و قسمت یافته‌های تحقیق آورده شد.

گام ششم (تفسیر الگوها) به‌عنوان «یکپارچه‌سازی اکتشافات» شناخته می‌شود. این مرحله در قالب بحث و نتیجه‌گیری در مقاله حاضر ارائه گردید.

علاوه بر این، از معیارهای چهارگانه لینکلن و گوبا (۱۹۸۵) شامل قابلیت اعتبار، قابلیت انتقال، قابلیت وابستگی و قابلیت تأیید به‌منظور اطمینان از اعتبار داده‌ها استفاده شد (صادقی مقدم به نقل از لینکلن و گوبا^۱، ۱۹۸۵). در خصوص قابلیت اعتبار، مضامین استخراجی از مصاحبه‌ها در اختیار مصاحبه‌شوندگان قرار گرفته و نظر ایشان در خصوص تأیید مفاهیم استخراج‌شده مورد سؤال قرار گرفت. بازنگری کدها توسط یکی از اساتید حوزه صنایع‌دستی از جمله تدابیر دیگر در این زمینه بود. در قابلیت انتقال، نظر به توزیع مکانی و نوع حیطه صنایع‌دستی مختلف مصاحبه‌شوندگان (سنگ‌های یمتی، سوزن دوزی، حصیربافی و ...)، اعتبار یافته‌ها قابل تأیید است. در قابلیت وابستگی از سه فعال زن در زمینه اشتغال زنان کمک گرفته شد تا فرآیند و نتایج مصاحبه‌ها را بررسی نمایند. در خصوص قابلیت تأیید تلاش شد تا حق امانت در پیاده‌سازی‌ها و کدگذاری‌ها رعایت و حتی‌الامکان از تعصبات پژوهشی دوری گردد.

یافته‌ها

از مجموع متن ۱۶ مصاحبه انجام‌شده، ۷۱ کد استخراج گردید. این کدها در قالب ۳۱ مضمون پایه دسته‌بندی شدند. مضامین پایه شناسایی شده در قالب ۱۲ مضمون سازمان دهنده و سه مضمون فراگیر طبق جدول ذیل طبقه‌بندی گردیدند.

جدول ۱. فرآیند استخراج مضامین از مصاحبه‌ها

مضامین فراگیر	مضامین سازمان دهنده	مضامین پایه	نمونه متن مصاحبه
		دسترسی به مواد اولیه صنایع‌دستی در کشور	«اینجا همه خانم‌ها سوزن دوزی بلدند مثل یک استاد از سن شش‌سالگی سوزن دوزی می‌کنند چطور جاهای دیگه از بچگی قالی‌بافی بلدن اینجا بچه هاش بدون هیچ ایرادی سوزن دوزی می‌کنند و نسل به نسل بلد هستند» (آشنایی با صنایع‌دستی از کودکی، مصاحبه‌شونده شماره ۵)
		تنوع صنایع‌دستی در استان‌های مختلف	«شما هنر دارید به نام گلابتون دوزی می‌تونید اون هنرتون رو اجرا کنید و چیزهای کاربردی که فقط روی شلوارهای محلی نباشه و هر گردشگری که می‌خواهد بیاد سایت لاک‌پشت‌ها این صنایع‌دستی شما را هم ببینه خرید کنه و هم یک درآمدی برای شما باشه و هم یک‌سوغاتی برای اونها ما اومدیم اولین کاری که انجام دادیم یک گروه تشکیل دادیم گروه ما ۳۰ نفره بود تعاونی زدیم و تعاون‌مون را به ثبت رساندیم خانم‌ها تو خنوشون کار می‌کردند بالاخره این کار مون رو انجام دادیم» (امکان ایجاد محصولات کاربردی بامهارت صنایع‌دستی، مصاحبه‌شونده شماره ۶)
ظرفیت‌های اشتغال زنان در صنایع‌دستی	ظرفیت‌های مرتبط با صنایع‌دستی	امکان محصولات کاربردی بامهارت صنایع‌دستی	آشنایی با صنایع‌دستی از کودکی

^۱ Lincoln and Guba

ارائه آموزش‌های متنوع برای صنایع دستی		
«از این کارا حالا نتیجه‌اش اینه که زن اولین چیزی که برایش فراهم میشه اینکه خودش میتونه کسب درآمد کنه» (درآمدزایی برای زنان، مصاحبه‌شونده شماره ۴)	درآمدزایی برای بانوان افزایش مشارکت اجتماعی بانوان	آثار اشتغال زنان در صنایع دستی
«یکسری مزیت‌های زن بودن مونو توی جامعه مردسالار برای تبدیل کردن به فرصت‌ها یا اون تهدیدها اینه که تلاش بکنیم با احترامی که بخشی از جامعه برای خانم‌ها قائل هستند بتوانیم از آن احترام استفاده بکنیم و کارها را انجام بدیم» (احترام به خانم‌ها، مصاحبه‌شونده شماره ۷).		
«ولی یک مشکل دیگه‌ای که داشتیم این بود که حالا برای فروش یک‌نفری می‌کردیم که کجا باید بریم بفروشیم بهترین مکان برامون مکان ساحل بود اومدم پدر و برادر و یکی دو نفر دیگه برامون یک کپر بزرگ زدن تو ساحل گفتند بیاین برای فروش حالا برای فروش هیچ‌کس حاضر نبود بیاد هیچ مردی راضی نبود به خانومش یا دخترش بیاد فقط ما خودمون باید میرفتیم این برامون یک‌خرده سخت بود ولی چون پدر و مادرمون مون بودند حمایت می‌کردند می‌گفتند ما برامون مهم نیست شما برید کارتون انجام بدید و هیچ ایرادی نداره ما هم مجبور بودیم خواهرها بریم خالم و دختر داییم این‌ها هم بودند می‌رفتیم کنار ساحل جنس هامون به فروشمی داشتیم» (حمایت از خانواده، مصاحبه‌شونده شماره ۶).	حمایت خانواده احترام به خانم‌ها در جامعه	حمایت دیگران از اشتغال زنان
«همیشه باید در حال ثابت کردن باشی و ما ثابت کردیم که میتونیم باشیم و روزهای اولی که ما این تصمیم و اعلام کردیم همه شوخی کردند همه شوخی گرفته‌اند و جدی نگرفتن این قضیه رو فکر می‌کردند ما به‌زودی خسته میشیم این هم مثل خیلی از کارهای دیگر که خانم‌ها ایت باوری که توی ذهن جامعه مردسالاری، خانم‌ها همش دنبال سرگرمی هستم و کار جدی نمیخوان انجام بدن و این هم مثل بقیه کارهای دیگر به‌صورت سرگرمی خسته میشن و ول می‌کنند ما همیشه در حال ثابت کردن خودمان هستیم که بگیم این‌طوری نیستی که اگه ما بخوایم یه کاری رو انجام کنیم حتماً انجامش میدیم و پاش هم وایمیستیم با وجود تمام مشکلات و خستگی و صرفاً یک سرگرمی نیست» (جدی نگرفتن خانم‌ها، مصاحبه‌شونده شماره ۷).	فرهنگ روستا موانع جنسیتی	موانع اجتماعی
«موضوع اینکه وقتی ما صحبت از برابری زن و مرد می‌کنیم این موضوع نیست که ما قابلیت‌های مرد و زن رو با هم برابر بدونیم نه، حقوق یک زن و مرد می‌خوایم برابر بدونیم اینکه همون قدر که یک مرد حق داره که توی این جامعه فعالیت مثلاً اقتصادی داشته باشه و راحت باشه و به چشم انسان بهش نگاه کنند یک زنم این حقوق و داره و این واقعاً رعایت نشده توی کسب‌وکارهایی که حالا من شهر X بودم نمیدونم شهرهای دیگه هم این‌طور هست یا نه. ولی اینجا این موضوع خیلی رعایت نشده» (تبعیض جنسیتی، مصاحبه شماره ۱۰).		موانع اشتغال زنان در صنایع دستی
«در رابطه با مشکلاتی که من توی استان X باهاش مواجه شدم یکی از بزرگ‌ترین و اولین مشکلاتم این فرهنگ‌سازی درون خانواده بودش اینکه من بتونم ثابت کنم که یک دختر بیست‌ساله میتونه روی پای خودش بایسته، میتونه خودش برای زندگی خودش در پاره‌ای از مسائل تصمیم بگیره و میتونه استقلال مالی خودش را داشته باشه که اگه مردها این اتفاق برایشان بیفته همه تشویقشون می‌کنند میگن که این مرد، مرد خوبیه و روی پای خودش واستاده و مرد زندگیه و از این حرف‌ها. منتهی در رابطه با خانم‌های این موضوع صدق نمی‌کنه متأسفانه و من به‌شخصه ازین حمایتی که بایدوشاید از طرف خانواده برخوردار نبودم. خانواده که میگم منظور پدر و مادر نیستن منظور تمام آشناهایی هستن که منو می‌شناسن و به‌رحال تشویقشون باعث میشه که من انرژی بیشتری رو بگیرم.» (عدم حمایت خانواده، مصاحبه‌شونده شماره ۱۰).	مخالفت مردان برای اشتغال زنان عدم حمایت خانواده مسئولیت‌های خانه	موانع خانوادگی
«دولت وام گذاشته اما به درد نمی‌خورد سوزن دوز ضامن کارمند نداره اون‌ها هم کارمند میگیره سوزن دوزی نمی‌کنند سرمایه یک کار دیگری می‌کند» (ناکارآمدی فرآیند اخذ وام، مصاحبه‌شونده شماره ۵).	ناکارآمدی فرآیند اخذ وام	موانع دولتی

«خاطر اینکه خلاقیت نداره از متریاال درستی استفاده نشده به خاطر اینکه به روزرسانی نشده تا با زندگی اجتماعی ما مچ بشه علناً اون هنر کاربرد پیدا نمی‌کنه و وقتی که کاربرد پیدا نمی‌کنه منبع درآمد نمیشه وقتی که منبع درآمد نمیشه این دل‌زدگی رو برای صنایع‌دستی به وجود میاره» (کاربردی نبودن صنایع‌دستی، مصاحبه‌شونده شماره ۹). «دلال‌های میان‌ارزون می‌خرند بعد به اسم خودشون می‌گن کار من است گرون خارج می‌فروشند» (سوءاستفاده دلال‌ها، مصاحبه‌شونده شماره ۶)	کاربردی نبودن صنایع‌دستی سوءاستفاده دلال‌ها نبود مشتری برای صنایع‌دستی	موانع محصول و بازار صنایع‌دستی
«وسایل موردنیاز برای درست کردن صنایع‌دستی. مثلاً پارچه برای کیف و چیزای دیگه که دور از دسترس هستن» (مشکلات تهیه مواد اولیه، مصاحبه‌شونده شماره ۳). «این‌کاره صنایع‌دستی کار دلیه ولی هزینه‌بر هم هست با این شرایط اقتصادی. خیلی هزینه اقتصادی بالایه. خیلی مهمه که یه محیطی باشه که آدمو حمایت کنند تا آدم بتونه کارو بفروش برسونه» (هزینه‌بر بودن صنایع‌دستی، مصاحبه‌شونده شماره ۱۲).	هزینه حضور در نمایشگاه‌ها مشکل تهیه مواد اولیه برای صنایع‌دستی بلندمدت بودن دوره بازگشت سرمایه نبود سرمایه اولیه هزینه‌بر بودن صنایع‌دستی	موانع مالی
«آموزش آکادمیک وجود نداره و آموزش به‌صورت استادی شاگردی هست و استادی شاگردی خیلی محدود می‌کنه فضای آموزشی این محدودیت فقط میتونی برای سرگرمی و دلگرمی کار صنایع‌دستی رو انجام بدید وگرنه چون آموزش به‌صورت نوین وجود نداره خلاقیتی هم وجود نداره و اینکه شما با متریاال‌های بروز دنیا آشنا نمیشی با طرح‌های بروز آشنا نمیشی و با طرح‌هایی که فرضاً کاربری داره آشنا نمیشی فقط اون چیزی که از مادربرزرگ به مادر و مادر به فرزند همین‌طور از استاد به استاد یه هم‌چین چیزی رو یاد میگیری که به خاطر اینکه خلاقیت نداره از متریاال درستی استفاده نشده به خاطر اینکه به روزرسانی نشده تا با زندگی اجتماعی ما مچ بشه علناً اون هنر کاربرد پیدا نمی‌کنه» (به روز نبودن آموزش‌های صنایع‌دستی، مصاحبه‌شونده شماره ۹).	به روز نبودن آموزش‌های صنایع‌دستی	موانع مهارتی
«به نظر من مسئولین باید ترتیب بازارچه‌های صنایع‌دستی محلی را در اماکن پربازدید گردشگران ایجاد بکنند که خود این کار موجب دلگرمی تولید کنندگاه صنایع‌دستی میشه و باعث میشه این صنعت به فراموشی سپرده نشه و کلاً با این کار این رشته رونق میگیره و حتی افراد بیشتری هم جذب این کار میشه که خودش یک نوع کارآفرینی و اشتغال‌زایی برای خانم‌ها است.» (ایجاد بازارچه‌های محلی صنایع‌دستی در مکان‌های پربازدید، مصاحبه‌شونده شماره ۴).		
«ما مکان‌های زیادی داریم توی شهر... خانه‌های تاریخی زیادی داریم که دارند خراب می‌شن. من خیلی دوست دارم که این خونه‌ها رو حمایت کنه میراث. بده دست خانم‌های صنعتگر و میشه یه خانه صنایع‌دستی. در کنار هم کار می‌کنیم هم این خونه‌ها احیا میشه هم ما یه مکانی داریم برای اینکه بتوانیم کارامون رو انجام بدیم» (تبدیل خانه‌های قدیمی به خانه صنایع‌دستی، مصاحبه‌شونده شماره ۱۲). «واقعاً عالیه اینکه با خانم‌های موفق مصاحبه می‌کنید. این‌ها رو اگر از رادیو، تلویزیون، مجلات یا چیزایی که وجود داره در رابطه با روابط عمومی، پخش کنید و خانم‌ها ببینند. اینکه واقعاً چه کارهایی انجام شده آدم‌های موفق و بشناسن و آشنا بشن روش خیلی خوبیه که میتونین معرفی کنین» (استفاده از رسانه عمومی برای معرفی زنان موفق، مصاحبه‌شونده شماره ۸).	بازاریابی و فروش نقش مشورتی و حمایتی نقش رسانه	پیشنهاد‌های سطح کلان پیشنهاد‌های برای اشتغال زنان در صنایع‌دستی
«برای کارآفرینی موقعی که کار بود و کارمون زیاد بود یک گروه بازم جابگو نبودند ما مجبور می‌شویم روستاهای دیگه هم کارآفرینی بدیم اونا هم‌دست به کار بشن چون روستاشون توریستی نبود ما براشون کار می‌بیریم ازشون می‌خریدیم و براشون می‌فروختیم» (همکاری و همدلی با سایر فعالین، مصاحبه‌شونده شماره ۶). «اصلاً نیاز نیس که کسی بخواد کار خاصی انجام بده براش، از خودشون شروع کنند از کارگاه خانوادگی، اگه خودشون، همسرشون یا بچه‌هاشون هستن، کارگاه خانوادگی کوچولو	همکاری توجه به بازار و مشتری راه‌اندازی کسب‌وکار خانوادگی	پیشنهاد‌های سطح کسب‌وکار

راه بنديان با اين طريق خودشون متوجه نميشن كه چطوري رشد كردن و تبديل شدن به كارگاه‌هاي خيلي بزرگ‌تر و بهتر» (راه‌اندازي كسب و كارهاي خانوادگي، مصاحبه‌شونده شماره ۸).

پيشنهادهاي سطح فردي	پشتكار داشتن	«به نظر من هيچ محدوديتي نداره همي طور هيچ جاي دنيا براي انجام هيچ كاري محدوديتي وجود نداره فقط مهم اينه كه خانم‌ها خواسته باشند كار كنن، توانايي‌شان دست‌كم نگيرند و مقاومت داشته باشند، پشتكار داشته باشند» (پشتكار داشتن، مصاحبه‌شونده شماره ۷)
------------------------	--------------	---

در ادامه هر يك از سه مضمون فراگير شناسايي شده با مضامين زيرمجموعه آن تشريح مي‌گردد:

• **مضمون فراگير ظرفيت‌هاي اشتغال زنان در صنايع دستي؛** اين مضمون از سه مضمون سازمان دهنده ظرفيت‌هاي مرتبط با صنايع دستي، آثار اشتغال زنان در صنايع دستي و حمايت ديگران از اشتغال زنان تشكيل شده است. مضمون ظرفيت‌هاي مرتبط با صنايع دستي اشاره آن دسته از ويژگي‌هاي صنايع دستي در کشور دارد كه مي‌تواند فرصتي را براي اشتغال در اين حوزه فراهم آورد؛ مواردی همچون دسترسی به مواد اوليه صنايع دستي در کشور، تنوع صنايع دستي در استان‌هاي مختلف، امكان ايجاد محصولات کاربردي بامهارت صنايع دستي، آشنائي با صنايع دستي از كودكي و ارائه آموزش‌هاي متنوع از صنايع دستي. به عبارتي از يك‌سو تنوع و کاربري‌هاي صنايع دستي در کشور ما و از سوي ديگر مهارت‌آموزي زنان از كودكي و دسترسی به آموزش‌ها در اين زمينه، بستر را براي اشتغال هرچه بيشتري زنان روستائي در صنايع دستي مختلف مساعد ساخته است.

اما آثار اشتغال زنان در صنايع دستي اشاره به ظرفيت‌هاي اين حوزه هم از لحاظ تأمين منافع اقتصادي (درآمدزايي براي بانوان) و هم از منظر رشد اجتماعي (افزايش مشاركت اجتماعي بانوان) اشاره دارد. به كلامي ديگر، پيامدهائي كه اشتغال زنان در حوزه صنايع دستي مي‌تواند براي ايشان به همراه بياورد خود يكي از ظرفيت‌هائي است كه بايد به آن توجه داشت. حمايت ديگران از اشتغال زنان، ظرفيتي است كه مي‌تواند در سطح كلان‌تر به اشتغال زنان روستائي در صنايع دستي كمك نمايد. به صورت خاص در مصاحبه با زنان فعال در زمينه صنايع دستي اين حمايت‌ها از سوي خانواده و همچنين احترامی بوده كه از سوي جامعه براي زنان شاغل روستائي در صنايع دستي درك شده است. به عبارتي، ظرفيت حمايتگري خانواده و جامعه در ايران مي‌تواند اشتغال زنان روستائي در صنايع دستي را تشويق و تقويت نمايد.

• **مضمون فراگير موانع اشتغال زنان در صنايع دستي؛** موانع اشتغال زنان روستائي در صنايع دستي طيف وسيعي از موضوعات از جمله موانع اجتماعي، موانع خانوادگي، موانع دولتي، موانع محصول و بازار صنايع دستي، موانع ملي و موانع مهارتي را شامل مي‌گردد.

در موانع اجتماعي دو دسته موانع مرتبط با فرهنگ روستا و موانع جنسيتي مطرح گرديد. در روستا، به زعم مصاحبه‌شوندگان كوچكي جامعه و حسادت، موجبات اختلال در اشتغال زنان روستائي را فراهم مي‌آورد. اما موانع جنسيتي در ارتباط با موضوعاتي همچون جدي گرفته نشدن بانوان، نگاه بالا به پايين از سوي مردان، تبعيض جنسيتي و نياز به تلاش مضاعف در قياس با مردان مي‌باشد. همان موضوعي كه بعضاً از آن تحت عنوان سقف شيشه‌اي ياد مي‌گردد.

موانع خانوادگي در ارتباط با مخالف مردان براي اشتغال زنان، عدم حمايت خانواده در برخي موارد و مسئوليت‌هاي خانه بود. اين موضوع در جوامع روستائي مي‌تواند از اشتغال زنان روستا در ابعاد بزرگ‌تر در زمينه صنايع دستي ممانعت به عمل آورد.

موانع دولتي از نظر مصاحبه‌شوندگان تنها در ارتباط با ناکارآمدی فرآیند اخذ وام بوده است.

موانع محصول و بازار صنایع‌دستی در کاربردی نبودن صنایع‌دستی، سوءاستفاده دلال‌ها و نبود مشتری برای صنایع‌دستی خلاصه شده است. مسلماً زنان روستایی به جهت آموزش‌های دوران کودکی - همان‌طور که پیش‌تر اشاره شد - از مقوله صنایع‌دستی غریبه نیستند. اما اینکه این محصولات را چگونه با ذائقه مشتریان امروزی تطبیق و برای مخاطب جذاب سازند یکی از مسائلی است که زنان روستایی با آن مواجه می‌باشند. علاوه بر این، بعضاً زنان روستایی با زحمت فراوان یک محصول صنایع‌دستی را ساخته اما سود حاصل از آن نصیب دلال‌ها می‌گردد. نبود مشتری از دیگر مواردی است که دلسردی فعالان زن در زمینه صنایع‌دستی را به وجود آورده است.

موانع مالی به هزینه حضور در نمایشگاه‌ها، مشکل تهیه مواد اولیه برای صنایع‌دستی، بلندمدت بودن دوره بازگشت سرمایه، نبود سرمایه اولیه و هزینه‌بر بودن صنایع‌دستی اشاره دارد. موضوعاتی که مسلماً زنان روستایی بدون دریافت حمایت نمی‌توانند با آن‌ها مواجه شوند.

موانع مهارتی به موضوع مهمی اشاره دارد. از نظر مصاحبه‌شوندگان برخی آموزش‌های ارائه‌شده از سوی مراکز آموزشی در زمینه صنایع‌دستی به روز نبوده و نمی‌توان برای محصولات آن‌ها بازار مناسبی را پیدا نمود. به عبارتی هنوز آموزش‌ها در روستا در حالت استاد و شاگردی اتفاق افتاده و سینه‌به‌سینه منتقل می‌گردد. از این نظر، به‌روزرسانی و وجود آموزش‌های مکمل در زمینه‌هایی همچون مواد اولیه، طراحی و بازاریابی صنایع‌دستی ضروری به نظر می‌رسد.

• **مضمون فراگیر پیشنهاد‌های برای اشتغال زنان در صنایع‌دستی؛** پیشنهاد‌های در سطح کلان، سطح کسب‌وکار و سطح فردی مطرح گردید.

در سطح کلان دولت در دو زمینه کمک در بازاریابی و فروش و همچنین نقش مشورتی و حمایتی می‌تواند به شاغلین زن صنایع‌دستی کمک نماید. علاوه بر این، در این سطح رسانه‌ها نیز می‌توانند نقش ایفا کنند. در زمینه بازاریابی و فروش، دولت می‌تواند با بر عهده گرفتن بازاریابی و فروش محصولات به‌صورت مستقیم، ایجاد بازارچه‌های محصولات صنایع‌دستی در مکان‌های پرتردد و همچنین ایجاد جشنواره‌های صنایع‌دستی در داخل استان و در استان‌های دیگر، به زنان شاغل در صنایع‌دستی روستایی کمک کند. اما نقش مشورتی و حمایتی دولت در تبدیل خانه‌های قدیمی به خانه‌های صنایع‌دستی، انجام مطالعات در زمینه زنان کارآفرین موفق در صنایع‌دستی و طراحی شیوه‌های جدید اعطای وام است. در این میان، رسانه‌های عمومی می‌توانند در معرفی زنان فعال و موفق در زمینه صنایع‌دستی نقش‌آفرینی کنند.

در سطح کسب‌وکار سه موضوع همکاری، توجه به بازار و مشتری و راه‌اندازی کسب‌وکار خانوادگی مطرح گردید. مقصود از همکاری، شکل‌گیری همکاری با سایر فعالین صنعت می‌باشد. مضمون توجه به بازار و مشتری شامل مفاهیمی همچون توجه به ظرفیت‌های محلی و ارائه محصولات کاربردی، ارائه کارهای جدید، خلاقانه و منطبق با نیاز مشتری، شناخت نیاز و ذائقه بازار، برندسازی صنایع‌دستی و کاربردی کردن صنایع‌دستی می‌باشد. علاوه بر این، کسب‌وکارهای خانوادگی در زمینه صنایع‌دستی به‌زعم مصاحبه‌شوندگان از احتمال موفقیت بالاتری برخوردار می‌باشند.

در سطح فردی، پشتکار داشتن موضوع کلیدی برای موفقیت زنان روستایی در زمینه اشتغال صنایع‌دستی به شمار می‌رود.

بحث

این پژوهش به احصاء ظرفیت‌ها، موانع و پیشنهاد‌های پیرامون اشتغال زنان در حوزه صنایع‌دستی پرداخته است. ظرفیت‌های اشتغال زنان روستایی در صنایع‌دستی در سه دسته ظرفیت‌های مرتبط با صنایع‌دستی، آثار اشتغال زنان در صنایع‌دستی و حمایت از اشتغال زنان شناسایی شد. به نظر جنبه‌های مرتبط با ظرفیت‌های مرتبط با صنایع‌دستی همچون

دسترسى به مواد اوليه صنايع دستي در کشور، تنوع صنايع دستي در استان‌هاى مختلف، امکان ايجاد محصولات کاربردى بامهارت صنايع دستي، آشنايى با صنايع دستي از کودکى و ارائه آموزش‌هاى متنوع از صنايع دستي در مطالعات پيشين موردتوجه قرار نگرفته است. اين موضوع از آن جهت حائز اهميت است که نشانگر ظرفيت‌هاى ويژه اشتغال صنايع دستي در کشور ما است که بايد موردحمایت سياست‌گذاران قرارگرفته تا بتواند به زمينه اشتغال رسمى زنان روستايى در کشور منتج گردد.

اما آثار اشتغال زنان در صنايع دستي به نتايجى مشابه و مؤيد با پژوهش‌هاى پيشين منتج شد (اکبر اقلي و الياسى مقدم، ۱۳۹۳؛ عربخانى، سيدميرزايى، کلدی، ۱۳۹۸؛ رحمان، ۲۰۲۱؛ سواری و همکاران، خاتون پيله فروش و کياني سلمى، ۱۳۹۵). اشتغال زنان در صنايع دستي هم‌زمان با ايجاد درآمدهاى اقتصادى، مشارکت اجتماعى ايشان را نيز افزايش مى‌دهد. از اين منظر، نه تنها به منظور افزايش سطح اقتصاد خانواده روستايى بلکه در راستاى توانمندسازى اجتماعى زنان نيز بايد اين حوزه موردتوجه بيشتر تصميم سازان قرارگيرد.

حمایت خانواده و احترام به خانم‌ها در جامعه از جمله مفاهيم ديگر - مرتبط با مضمون سازمان دهنده حمايت از ديگران - بود که پژوهش‌هاى گذشته به آن‌ها توجه نداشته است. اين نشان از جاىگاه ويژه زن روستايى دارد که مى‌تواند به عنوان مشوقى براى اشتغال ايشان در صنايع دستي موردتوجه قرار گيرد.

مضمون موانع اشتغال زنان روستايى در صنايع دستي، در شش مقوله موانع اجتماعى، موانع خانوادگى، موانع دولتى، موانع محصول و بازاریابی، موانع مالی و موانع مهارتى دسته‌بندي شدند. موانع فرهنگى پيش‌تر در مطالعات ياداو و همکاران (۲۰۲۳)، واحدى، ناصرى و مراد نژاد (۱۳۹۵) و سواری، شعبانى فمى و اصغرى لقمجاني، معصومى و نوروزى (۱۳۹۹) مورد تأکيد قرارگرفته بود. موانع بازاریابی و تبليغات نيز از جمله موضوعاتى بود که در مطالعات واحدى، ناصر، ناصرى و مراد نژادى (۱۳۹۵)، ووت، چان و لی (۲۰۲۱) و اوريدى و همکاران (۲۰۲۲) موردتوجه بوده است. بحث مانع اقتصادى به عنوان یک مسئله جدی نيز در مطالعات اصغرى لقمجاني، معصومى و نوروزى (۱۳۹۹)، سواری، شعبانى فمى و شريف‌زاده (۱۳۹۶) و واحدى، ناصرى و مراد نژادى (۱۳۹۵) مطرح شده است. ميشرا (۲۰۲۰) نيز بر ضرورت حمايت دولت در اشتغال زنان در صنايع دستي تأکيد دارد. در اين ميان، طرح موضوعات مرتبط با موانع خانوادگى و موانع مهارتى از جمله يافته‌هاى اين پژوهش مى‌باشد که در مطالعات قبلى کمتر به آن‌ها پرداخته شده است. بايد توجه داشت جاىگاه زن در یک خانواده روستايى هنوز تابع موازين یک خانواده سنتى است. از اين منظر، تعريف هرگونه اشتغال براى اين زنان بايد با رعايت ملاحظات اين ساختار صورت پذيرد. اين موضوعى است که به خوبي در پژوهش حاضر تدقيق گرديد. مخالفت مردان براى اشتغال زنان (به خصوص در جوامع سنتى تر)، عدم حمايت خانواده و مسئوليت‌هاى خانه از جمله دغدغه‌هاى خانوادگى بود که از سوى زنان شاغل در زمينه صنايع دستي در روستاها مطرح شد. ارائه آموزش‌هاى لازم و تعريف برخى حمايت‌ها مى‌تواند اين وضعيت را براى زنان روستايى تسهيل نمايد. موانع مهارتى نيز در پژوهش‌هاى پيشين مغفول مانده بود. مسلماً ارائه آموزش‌هاى به روز به خصوص در زمينه‌هاى همچون تهيه مواد اوليه مرغوب، طراحي کاربردى محصولات صنايع دستي و حتى شيوه‌هاى صحيح بازاریابی و فروش مى‌تواند اشتغال زنان در اين زمينه را بهبود بخشد.

اما طرح پيشنهادهايى در سطوح مختلف کلان، کسب‌وکار و فردى از طرف شخص مصاحبه‌شوندگان - زنان فعال در زمينه صنايع دستي روستايى - از جمله ارزش افزوده اين پژوهش به شمار مى‌رود. موضوعى که به نظر پژوهش‌هاى گذشته بدین شکل به آن توجه نداشته‌اند. در سطح کلان که مخاطب دولت و رسانه‌ها است فعاليت‌هاى نظير بازاریابی و فروش، نقش مشورتى و حمايتى و آگاهى بخشى رسانه مى‌تواند مؤثر باشد. در خصوص بازاریابی و حمايت‌گرى دولت نه تنها به صورت

مستقیم می‌تواند در نقش واسطه به فروش و بازاریابی محصولات صنایع‌دستی کمک نماید بلکه می‌تواند با فراهم کردن محل فروش همچون استفاده از خانه‌های تاریخی برای عرضه محصولات، راه‌اندازی جشنواره‌ها و کمک به شرکت در نمایشگاه‌ها نقش تسهیل‌گری ایفا نماید.

در سطح کسب‌وکار، فعالین زن این حوزه سه موضوع کلیدی را باید مدنظر قرار دهند. اول، با سایر فعالین این حوزه همراهی و همکاری داشته باشند. دوم، سعی کنند تا محصولات خود را با نیازهای روز بازار و مشتری انطباق داده و محصولاتی کاربردی و خلاقانه تولید کنند. سوم، آن‌گونه که مصاحبه‌شوندگان اذعان داشته‌اند کسب‌وکارهای خانوادگی در زمینه صنایع‌دستی روستایی از اقبال بیشتری برای موفقیت برخوردار هستند.

در سطح فردی نیز مطالعات گذشته پیشنهادی برای فعالیت زنان روستایی در زمینه صنایع‌دستی از دیدگاه صنعتگران این حوزه موردتوجه قرار نداده‌اند. این در حالی است که پژوهش حاضر بر پشتکار داشتن زنان روستایی در این حوزه به‌عنوان یک راهکار در سطح فردی تأکید دارد.

نتیجه‌گیری

پژوهش حاضر از سه منظر با پژوهش‌های پیشین متمایز بود؛ اول، به دنبال ترسیم یک تصویر جامع از اشتغال زنان در زمینه صنایع‌دستی به‌جای اکتفاء بر یک بعد خاص بود. دوم، به‌جای تمرکز بر روستایی خاص اشتغال زنان روستایی در کل کشور را مدنظر قرارداد و سوم، سعی دارد تا راهکارهای بهبود اشتغال زنان روستایی در زمینه صنایع‌دستی را از زبان خود ایشان مورد پیگیری قرار دهد. بدین منظور، مصاحبه با ۱۶ نفر از زنان فعال در زمینه صنایع‌دستی روستایی صورت پذیرفت. خروجی مطالعه به شناسایی مجموعه‌ای از ظرفیت‌ها، موانع و پیشنهادها جهت بهبود اشتغال زنان در حوزه صنایع‌دستی منجر شد. تقویت ظرفیت‌ها و رفع این موانع می‌تواند به اشتغال‌زایی بیشتر زنان در زمینه صنایع‌دستی کمک نماید. علاوه بر این توجه به پیشنهاداتی همچون نقش‌آفرین دولت در بازاریابی، فروش و نقش مشورتی و حمایتی تا پیشنهادها برای کسب‌وکارها همچون تولید محصولات خلاقانه و کاربردی می‌تواند راهگشا باشد. پیشنهاد می‌شود اشتغال زنان روستایی در پژوهش‌های آتی محورهای دیگر مبتنی بر ظرفیت‌های موجود در روستاها همچون توسعه گردشگری روستایی به‌واسطه زنان مورد مطالعه قرار گیرد.

از جمله محدودیت‌های این پژوهش می‌توان به دشواری شناسایی زنان فعال در زمینه صنایع‌دستی و همچنین عدم استقبال برخی از ایشان برای انجام مصاحبه اشاره کرد. برای انجام پژوهش‌های بیشتر پیشنهاد می‌شود به بررسی ابعاد اشتغال زنان در سایر کسب‌وکارهای خرد همچون کسب‌وکارهای گردشگری پرداخته شود. علاوه بر این، می‌توان از مفاهیم استخراج‌شده در این پژوهش به‌منظور طراحی یک پژوهش کمی و ارزیابی تعمیم‌یافته‌های آن بهره برد.

حامی مالی

این اثر حامی مالی نداشته است.

سهام‌نویسندگان در پژوهش

نویسندگان در تمام مراحل و بخش‌های انجام پژوهش سهم برابر داشتند.

تضاد منافع

نویسندگان اعلام می‌دارند که هیچ تضاد منافی در رابطه با نویسندگی و یا انتشار این مقاله ندارند.

تقدیر و تشکر

نویسندگان از همه کسانی که در انجام این پژوهش به ما یاری رساندند، به ویژه کسانی که کار ارزیابی کیفیت مقالات را انجام دادند، تشکر و قدردانی می نمایند.

منابع

- اکبراقلی، فرحناز و الیاسی مقدم، محمد. (۱۳۹۳). واکاوی نقش تولیدی زنان روستایی با تأکید بر صنایع دستی (مطالعه موردی: بخش زبرخان شهرستان نیشابور). همایش ملی زن و توسعه پایدار روستایی، ۲۲ بهمن ۱۳۹۳، دانشگاه فردوسی، صص. ۱۵-۱.
- اصغری لقمجانی، صادق، معصومی، مهدی و نوروزی، نسرين. (۱۳۹۹). محدودیت‌های زنان تولیدکننده صنایع دستی در روستاهای شهرستان ایرانشهر. راهبردهای توسعه روستایی، ۷(۳)، ۳۰۲-۳۲۲. [Doi: 10.22048/rdsj.2021.266488.1908](https://doi.org/10.22048/rdsj.2021.266488.1908)
- جلیلیان، سارا؛ گرکانی، سید امیرحسین؛ امیری، سجاد و قربانی، معصومه. (۱۴۰۲). بررسی تأثیر دارایی‌ها بر پایداری معیشت زنان روستایی در شهرستان گچساران. پژوهش‌های روستائی، ۱۴(۳)، ۵۵۴-۵۶۹. [doi: 10.22059/jnur.2023.361315.1852](https://doi.org/10.22059/jnur.2023.361315.1852)
- حسینی نیا، غلامحسین و ملک محمدی، ایرج. (۱۳۷۸). بررسی نگرشی زنان روستایی نسبت به فعالیت‌های کشاورزی، دامداری، صنایع دستی محیط روستا و برنامه‌های آموزشی. نشریه جهاد، ۲۲۰، ۲۲۱، ۱۴-۷.
- خاتون پيله فروش، ربابه و کیانی سلمی، صدیقه. (۱۳۹۵). نقش صنایع دستی در کارآفرینی فارغ‌التحصیلان رشته صنایع دستی دانشگاه کاشان. جلوه هنر، ۱۶، ۶۹-۵۵. [doi: 10.22051/jjh.2017.181](https://doi.org/10.22051/jjh.2017.181)
- سلیمانی، عادل، خالدی، خوشقدم و پاپ زن، عبدالحمید. (۱۳۹۰). ارزشیابی آموزش‌های فنی حرفه‌ای زنان روستایی در زمینه صنایع دستی. فصلنامه زن و جامعه، ۲(۷)، ۳۸-۲۱. [doi: 20.1001.1.20088566.1390.2.7.2](https://doi.org/10.1001.1.20088566.1390.2.7.2)
- سواری، مسلم؛ شعبانعلی فمی، حسین و شریف‌زاده، محمدشریف. (۱۳۹۶). موانع توسعه اشتغال زنان روستایی در صنایع دستی شهرستان دیواندره. فصلنامه اقتصاد فضا و توسعه روستایی، ۳(۲۱)، ۳۶-۱۷.
- سواری، مسلم؛ مخلص آبادی فراهانی، مترضی؛ ساکی، صمد و شعبانعلی فمی، حسین. (۱۳۹۲). تحلیل نگرش زنان روستایی شهرستان دیواندره نسبت به اشتغال در بخش صنایع دستی. مجله پژوهش و برنامه‌ریزی روستایی، ۲(۴)، ۲۸۶-۲۵۹.
- صادقی مقدم، محمدرضا. (۱۳۹۱). طراحی و تبیین الگوی هماهنگی زنجیره تأمین در سطح شبکه تأمین خودروسازی مطالعه موردی /ایران خودرو. پایان‌نامه دکتری، دانشکده مدیریت و حسابداری، دانشگاه تهران.
- عبدی، مسعود؛ سید میرزایی، سید محمد و سوادیان، پروین. (۱۴۰۲). عوامل مؤثر بر اشتغال‌زایی زنان در صنایع دستی روستایی در حوزه کشاورزی، مطالعه موردی آذربایجان غربی. نشریه مطالعات هنر اسلامی، ۲۰(۴۹)، ۵۰۷-۵۲۸. [doi: 10.22034/ias.2021.260999.1458](https://doi.org/10.22034/ias.2021.260999.1458)
- علی بیگی، امیرحسین و تقی بیگی، معصومه. (۱۴۰۲). برنامه‌ریزی راهبردی توانمندسازی زنان روستایی استان کرمانشاه از طریق کارآفرینی: کاربرد تکنیک STTT-aaaa. پژوهش‌های روستائی، ۱۴(۱)، ۹۰-۱۱۳. [doi: 10.22059/jnur.2023.351332.1796](https://doi.org/10.22059/jnur.2023.351332.1796)
- فلاح تبار، نصراله. (۱۳۹۷). ارزیابی نقش زنان روستایی در صنایع دستی و ارتقاء توسعه پایدار روستایی (مطالعه موردی جوادآباد ورامین). نگرش‌های نو در جغرافیای انسانی، ۱۰(۲)، ۱۴۶-۱۲۹.
- واحدی، مرجان؛ ناصری، ستاره و مراد نژادی، همایون. (۱۳۹۵). شناسایی مشکلات توسعه صنایع دستی برای زنان روستایی شهرستان ایلام. ششمین کنگره ملی علوم ترویج و آموزش کشاورزی و منابع طبیعی ایران، شیراز: دانشگاه شیراز.
- وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی. (۱۴۰۱). سالنامه آماری میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی ۱۴۰۱.

rrrrr rrrrr

rr ,,,, ,,, K,,,,, ,,, & ddddnmmmm2222)). mmmll e nn nnnnnnnnnnnnddd mmmll yysss Amnng tee nnnnmmy: ee..... .. ii ssssss sss m Trr yyy. In Female Entrepreneurship as a Driving Force of Economic Growth and Social Change pp. 1115555.. ooo oooooo [doi: 10.4018/978-1-6684-7669-7](https://doi.org/10.4018/978-1-6684-7669-7)

- Aynnnnnn.. (1999n.. Imooocccccc ff oonn emll oymttt nnoooomy: hhe ssse ff Tr yyyy. *In Handbook of research on contemporary approaches in management and organizational strategy* pp. 8886666. III ooo....
 dddddd dddddd.. (..... .. mncccc ccccc cc:: nn yyyyyyytool ocr vvvvvvvwrrrrrr rrr
Qualitative Research, 133, 555-555. [Doi: 10.1177/146879410100100307](https://doi.org/10.1177/146879410100100307)
 hhh rrr, ,,, & nnnn,, .. (0000.. Snnnnnnnnnnnnn oorrr ee tt nrssssssssamng .. aal mmmnn hh. ggh
 tttttttttt tt ooo... n nn... .. Sustainability, 2266, 1-99. [Doi: 10.3390/su12062275](https://doi.org/10.3390/su12062275)
 aaa mm,, I,, & oo dddd-ll qqqq, .. (3333.. Wnnnn nnnnnnnnnnnnnnn vvvppppp ee tt nn
 gggg hhhhhhhhhhhhhhh ddd rr pppssss. *International Journal of Innovative Research and Development*, 277, 11-88N NNNNNNN2211..
 yyy ,,,,, R. E. (1998). *Transforming qualitative information: thematic analysis and code development*.
 ... hh,, .. ,,, & hh.. a,, (..... *The rise of women entrepreneurs: People, processes, and global trends*. eeee wwood Pbbhhhhooo oooo.
 aaa m,, ,,, , (5555.. nnnii ::::: : suueee ff eyyyyyy ttt ocr oo mnn nn vvvppppprrg rrr ll
 oooooo i... *Int'l Lab. Rev*, 112, 999.
 ,,,, T. (0044.. dddd tttttt tt ddooooo nnd mnl yymett nn nmaa: nn cccccccc
 cccccccc *Global Journal of Human-Social Science: (E)*, 1444, 77-11.
 sss , .. (0000.. Wmmnn ett nnnnnnnnnnnnnn nrii :: oool mm, mtt vnnnnnn ddd sssssss sssssss
Journal of Small Business & Entrepreneurship, 5544, 77-11. [Doi: 10.1080/08276331.2000.10593294](https://doi.org/10.1080/08276331.2000.10593294)
 nnnnnn,, yyyyyyyyyy,, & '' nnn oor, .. (8888.. hhe ocee ff pppppppphhhhhhh nn mmmmm nrg
 oooooo ic rr hhhh nnvvvoo ddd ddd vvvll pprrg oonniii... *Cogent Economics & Finance*, 611,,
 1-44. [Doi: 10.1080/23322039.2018.1442093](https://doi.org/10.1080/23322039.2018.1442093)
 ddddu,, F,, & hhh mdd, P. (9999). ll e ff lllll ll ssssss ss mmmnn nnnnnnnnnnnnnnn
 vvvppppmttt nngggg ggggggggggggggggggg gggbbb nndd oott f fffffff ff fff ee nn Tll ooom
 Tuu.. *Journal of Global Entrepreneurship Research*, 911, 1-11. [Doi: 10.1186/s40497-019-0184-](https://doi.org/10.1186/s40497-019-0184-)
 aaaaa a , .. ,,, & hhhh,, .. (0066.. Styyy nn uull oo mnn pppppppppppppppin ::::: ::::: ::
 gggggggggg *International Journal of Applied Research*, 222, 33-66.
 ccc vviii , , , ll oq,, , , , , , , , & ddelm,, .. (9999.. hhhhhhhhhhhh '''''' ,
 pppppppppppppp ugggggllllll ll oooooo ic eeooooom... *Journal of Small Business Management*, 7711, 5-1. [Doi: 10.1111/jsbm.12503](https://doi.org/10.1111/jsbm.12503)
 qq , .. , & ooq,, , . (0099.. Wmmnn emooee rmttt hbochh iiiii iiiiii ii moooortttt
 rr ggmmoe : A eeee eeey ooom ggggaahhh *Journal of Social Sciences*, 533, 4440000. [Doi: 10.3844/jssp.2009.244.250](https://doi.org/10.3844/jssp.2009.244.250)
 ,,,,, , sss rr, , , aa aa , , , & Nbbbbb bbb.. (9999.. ssssss ssuunnnnn oo mnn uusssss
 vvvppppmttt nhle vvvooi gg iiiiii iii vvddeee een gggg..... *International Journal of Organizational Analysis*, 7733, 222-444. [doi: 10.1108/19348830910974923](https://doi.org/10.1108/19348830910974923)
 nnooooooooooooo ooorrr rr aai nnnnnn (3333.. Tee eeddr ppp in emll yym::: :: "' s oodhrg
 oo mbb b????? <https://webapps.ilo.org/infostories/en-GB/Stories/Employment/barriers-women>.
 nnn gg, T (9999.. Wmmnn ddd pllll iii nn iii gg. *Asia-Pacific Population Journal*, 422, 55-99.
 ll yyy ,,,,, , (2222). nnnnn hhhhhhhhhhh kkmmmkkk yyy mnyye kkk::: kkkkkkk rrr aaa zzz
Uluslararası Ekonomi Ve Yenilik Dergisi, 8(2), 277-288. <https://doi.org/10.20979/ueyd.1135131>
 oo mmmrr, L,, ggg aaaa, , , nnn rrr V,, , , & Om,, .. W. F. (0000.. rrrrr r nrssss ss hle
 uussssss sssss sss eee ff nnnnn nnnnnnnnnnnnn nn tee eeooooi gg oo ddd nnn....
Multidisciplinary Scientific Journal, 322, 555-555. [Doi: 10.3390/j3020017](https://doi.org/10.3390/j3020017)
 hhhh,, .. (0000.. dddd tttttt tttt t nnnn n wwwInnnntty. *International Journal of Innovative Research and Advanced Studies*. 7 55, 4447777.
 ,,,,, , (9999.. lllllll lllllll ll wnnnn nnnnnnnnnnnnnnnreeooooomttt nnuulll gggg dddhh
Bangladesh Development Research Center (BDRC), 1-66. [Doi:10.2139/ssrn.1403411](https://doi.org/10.2139/ssrn.1403411)
 oooq .. L,, & T,,,, , , (0066.. Tyyyyy yssss ff uulll ttt nnnnnnnnnnnnn A ii ll imntt ccc
 vvvwy. *Sociologiaruralis*, 6611, 3-88. [Doi: 10.1111/soru.12058](https://doi.org/10.1111/soru.12058)

- dddd, F., et al. (2022). vvvvnnnnm ssssss ss uull oo mnn rrrr nnnnnnnnnnnn nn gggg..... ddddeee een nnii tttt tt *Journal of Global Entrepreneurship Research*, 22(1), 555-888. DOI: 10.1007/s40497-022-00327-z
- hhtm,, .. (1111.. mmooggggggoo men hlggggh nnii tttt tt usrry: A ssse tyyy ff ggggrrr . *JnU journal of economics*, 311, 33-00.
-3333.. bbbbl uuuoouoo0000-2222, yy nnnrrr . <https://www.statista.com/statistics/1328107/global-population-gender/>.
- rrrrrrr r .. , ccc vvvr,, , & sss ,,, , (1111.. dddrr ddd pppppppppppi :: hhhhhhhhhhhkkk,, aassssss sss ppoouui tss ocr oo mnn ttt nnnnnnnnnnnn llll dddd.. *Journal of Small Business Management*, 9911, 1-55. Doi: 10.1080/00472778.2021.1965615
- ,,,,, .. (5555.. A eeeeeee hle nnnnn nnnnnnnnnnnnnnn aa gg..... *Journal of Business Studies*, 66(1), 999-000
- Yvvvv, .. , tt ... (3333). vvooooooff cccoss fffggggggppppppppppppppp a eeee ee nii nn oo mnn nhle nnii tttt tt uurry. *Humanities and Social Sciences Communications*, 0011, 1-77.
- CCChn00000000onnnreee eeee rr nnnnn (3333.. vvvgggggnnnnnn s emll yym::: :: d ocr uu,,,,, ,,, ocr vvllppm.... *Report of the IFC Gender Program and its WINvest (Investing in Women) initiative*.
- Wtt, T.,, , .. (1111.. oooo vlllllll lllll llll llll l Wmmnn nnii aaatt ppppppppr s nn a mttttt tt vnn nnnnn y. *Sustainability*, 33 (33,, 11-22. Doi: 10.3390/su13137261
- bbb rr hhh ll i, F., & iiiiii oo hhmnnnn .3333.. yyyyyyyg hle rr ddvvvvv eeeeff uull oo ee n hhhh mnhhi s nn nnii rrrsss sssss sssss s kkkkkkkkn cccoon ff uuuuuuuu yyy *National Conference on Women and Sustainable Rural Development*, 22 rrrr rrr y 3333, iiiiii iii yyyyyyy. 1-55P PPPPPPPP
- hhhhiii eeee eeee,, aa uum,, , & oooo,, , (0000.. ssssssssss ss rroooooon nhle ii sssss ss hhhhhhhh uuuyy *Rural Development Strategies*, 733, 2222222 doi: 10.22048/rdsj.2021.266488.1908 [In nnnnnnn]
- nnnnnnnnnn,, & kkkkk oo aaaa aa .. (9999). uuuuuuull rrr yyy ff uull oo mnn oaa dds uuuuuuull iiiiii iii iii mll uunnnnyy, nnii sssss ss hle ii eeee eermmmtt ddd uuunnnnnnn nnnnnn.. *Jihad magazine*, 000, 111, 7-44n nnnnnnnnn
- ooaaaaaa, .. , eeee ee, , & ,,, , (0011.. An vvooooooff dddd ssssssss iiiii iii add Vooooooo Tiinii ii s ff llll l eee .. *Journal of Woman and Society*, 2(7,, 11-88. doi: 20.1001.1.2008566.1390.2.7.2. [In nnnnnnn]
- ooooo hhhhhoou,, , & iiiii iiiiii i . 666666ll e ff dddd ssssssss uuuuuuuuuuuuuff dddd ssssssssss sss ff sss nnn vvvyyyyyy *Glory of Art (Jelve-y Honar,, 822, 55-88. doi: 10.22051/jjh.2017.181. [nniiii in]*
- nnnyyyff ll uull iii ,,, , , uuyyyynn ssssss (2222.. aaallllll l oooooo ff llllll tttt ttt t tt rsm ddd hddsssssssss P PPPPPPPP
- ,,,,, , , hhhiiii iiiii iii & aaaaaaaa, .. . (6666.. ssssssss ss eee vvppppmett ff uull oo mnnsemll ymnn nnnnnii tttt t ff dddd ddyyy *Journal of Spatial Economics and Rural Development*, 3(11,, 77-66. [nnnnnnnn]
- ,,,,, , , oo hhaaaaddi nnnnnnnn. , iii , , & hhhiiii ,,, , (2222.. llll yggggee uuuuuu ff aaad oo mnn ff eeeeeeee eeyooss ss ll yymttt in nnii tttt trrrr r *Journal of Rural Planning and Research*, 244, 6669999. [nnnnnnnn]
- gggggggggg ddam, .. . (0011.. *Designing and explaining the coordination model of the supply chain at the level of the automotive supply network, a case study of Iran Khodro* D DDD,, , ff aa gggemttt nnd ccc uutt nrv vvvvvvvvv Tnnnnn[nnnnnnnn]
- ddd , , , yyed ,,, , , M., & Siiii iii P. (3333.. rrrrr r ff ccnng mnl yymttt ff Womnn nn llll llll ssssss ss Arrtttt tt , A eeee uuuy ff Wttt eee btaaa oooi *Islamic Art Studies*, 20(99,, 777-666. doi: 10.22034/ias.2021.260999.1458 [nneennnn]
- hhhhh hrrr , .. (7777.. vvnnnnnnn tee oee ff rrr ll nnnnn nn nnii tttt t ddd rr mntt nrg nnnnnnnnnnll vvveeeee ee aa eeee yyyyyy aaddddddd dmmnnnn. *New Perspectives in Human Geography*, 00(2,, 666-999n nnnnnnnnn)